

PREMA EUROPSKOJ STRATEGIJI PREVENTIVNE KONZERVACIJE

Usvojeno na sastanku u Vantaai održanom 21. - 22. listopada 2000. godine

PRVI DIO: OBRAZLOŽENJE. *Uz bogate tradicije svakog pojedinog naroda, Europljani među sobom dijele zajednički identitet. Osnovne vrijednosti i kultura zajedničke su europskim narodima, i ima mnogo tema koje ujedinjuju europsku baštinu.*

Pokreta prema europskom jedinstvu ima više nego ikada. Nacionalne vlade su dugo imale slične strukture i provodile sličnu politiku prema baštini. Utemeljeni na europskom društvenom i intelektualnom razvitku, muzeji također imaju zajedničku filozofiju i praksu. Javni su se muzeji pojavili u Europi u 19. stoljeću i otada pa do danas svrha je nacionalnih zbirki da služe javnosti kao izvor obrazovanja i obogaćenja. Kako se nižu desetljeća, muzeji diljem Europe razvijaju koncept pružanja radosti, stvaralaštva i napretka, koji ih ujedinjava. Njihove su zbirke sredstvo i izvor znanja.

Danas su muzeji pokretačka snaga kulturne politike u Europi. Oni jačaju i djeluju na društvenim, kulturnim i znanstvenim tradicijama svih naroda.

Brižljivo korištene, zbirke su temelj na kojemu muzeji grade i jačaju vlastito društvo, kao i društvo Europe kao cjeline. Zbirke otkrivaju narode, migracije, evolucije i ideje koje su oblikovale i stvorile Europu i svijet. One bilježe i pohranjuju estetska i znanstvena stvaralačka dostignuća i daju temelj daljnjem napretku. Nudeći pogled koji se proteže od drevne prošlosti do najnovijih naglih društvenih promjena one grade svijest o pripadanju i međusobnom razumijevanju. Valja sačuvati te zbirke baštine da bi ponijele prošlost naprijed i obogatile budućnost.

Europski su muzeji prednjačili u razvijanju koncepta i prakse preventivne konzervacije: multidisciplinarnog upravljanja koje smanjuje gubitak kulturne baštine na dobrobit javnosti. Preventivna konzervacija je temelj svake europske politike očuvanja baštine.

Baština je krhka. Kod materijalnog naslijeđa, uzroci oštećenja kreću se od masivnog i strašnog djelovanja rata i prirodnih katastrofa preko podmuklih šteta koje izazivaju zagađenje, insekti, uvjeti u okolišu, do individualnih gesta vandalizma. Preventivna konzervacija smanjuje rizike i usporava propadanje cijelih zbirki. Stoga je temelj svake strategije očuvanja, djelotvorno i

ekonomično sredstvo da se očuva integritet baštine, koje smanjuje potrebu za dodatnim zahvatima na pojedinačnim predmetima.

Ovaj se strateški dokument temelji na inovacijama koje su doprinos svih naroda, na akumulaciji rasprostranjenog i bogatog iskustva širom Europe, i zajedničkog utvrđivanja zadaća. On u prvom redu govori o preventivnoj konzervaciji u muzejima, ali također se odnosi na arhive, knjižnice i druge ustanove koje se bave skupljanjem.

Preventivna konzervacija je internacionalna. Uvijek je postojala zajednička filozofija, a sada se krećemo prema sve snažnijem naglasku na javni pristup i korištenje zbirki. Preventivna konzervacija se od svojih početaka oslanja na znanstvenu razmjenu, slobodni protok informacija i paralelni razvoj obrazovanja.

Unutar zajedničkih međunarodnih koncepata europski su narodi izgradili golemo iskustvo. Vlade su igrale ključnu ulogu razvijajući zakonske i administrativne strukture, obrazovne ustanove i usluge muzejima diljem Europe. Muzeji su počeli integrirati preventivnu konzervaciju u svoju opću politiku i planove. Interdisciplinarni timovi stručnjaka počeli su razvijati zdrave metodologije i dobro iskušane tehnologije za očuvanje zbirki.

Ovaj dokument objedinjuje značajni raspon doprinosa sudionika iz 24 države. U njemu se najbolje koriste europski izvori. Sudionici sastanka u Vantaai preuzimaju obvezu da se pobrinu za prevođenje i širenje ovog dokumenta.

On objedinjuje doprinose koji potječu iz najbogatijih naroda kao i onih koji su nedavno izašli iz rata, onih koji imaju veliko iskustvo na polju preventivne konzervacije kao i onih koji čine prve korake u inovaciji. Strategija se služi iskustvom stečenim diljem Europe, na najbolji način koristeći dostupne resurse i predlažući najdjelotvornije i najlogičnije razvoje. Zastupa europsko partnerstvo, utemeljeno na snazi svakog naroda.

DRUGI DIO: STRATEŠKE TEME I MJERE. *Sudionici sastanka u Vantaai identificiraju pet tema kao okvir djelotvorne politike i djelovanja. Djelovanje na osnovi tih tema ključno je u očuvanju baštine svakog pojedinog naroda i Europe kao cjeline. Mjere prate svaku temu. One daju detaljniju osnovu ispitivanju, analizi i planiranju na nacionalnoj i institucionalnoj razini. One uvažavaju iskustvo i realitet u svakom kontekstu.*

1. Vodstvo. Vlade imaju vodeću ulogu u očuvanju kulturnog naslijeđa, i olakšavaju razvitak nacionalnih strategija i planova.

Mjere:

- Razviti dogovorenu i održivu strategiju preventivne konzervacije, koju usvaja vlada, na način koji osigurava njezinu primjenu.
- Ustanoviti prioritete u strategiji preventivne konzervacije na osnovi muzejskih revizija javnih zbirki i njihova sadržaja.
- Muzejski stručnjaci i vlade sudjeluju u ustanovljavanju programa akreditacije ili registracije muzeja u koji je u potpunosti integrirana preventivna konzervacija. Oni trebaju uključivati standarde, specifikacije ili ugovore između muzeja i vlade.
- Koristiti analizu ekonomskog i društvenog značaja u prilog preventivne konzervacije.
- Ustanoviti i održavati strukture za široku javnu raspravu da bi se iznašle i razvile strategije preventivne konzervacije koje će biti proaktivne i prilagodljive promjeni potreba.

2. Institucionalno planiranje. *Muzeji uključuju preventivnu konzervaciju u dugoročno institucionalno planiranje i služe se konzistentnim metodologijama u preventivnoj konzervaciji.*

Mjere:

- Uključiti sve odjele ili jedinice u razvijanje sveobuhvatnih institucionalnih planova, s preventivnom konzervacijom kao integralnim dijelom tih planova, namjenjujući joj odgovarajuća sredstva.
- Utemeljiti institucionalne planove na zdravom poznavanju sastava, značaja i stanja zbirki, uz pomoć pregleda i/ili procedura procjene rizika.
- Preventivnu konzervaciju u muzejima trebaju provoditi interdisciplinarne grupe stručnjaka, i muzejskih i vanjskih, koji su dobro izobraženi za svoja specifična područja.
- Učiniti muzejsko osoblje odgovornim za preventivnu konzervaciju, uključujući te odgovornosti u opise poslova. Ustanoviti krajnju odgovornost za preventivnu konzervaciju na visokoj upravljačkoj razini.
- Ustanoviti upute i metode za postupke u preventivnoj konzervaciji, uključujući i planove za slučaj katastrofe i timove.

3. Izobrazba. *Svi oni koji sudjeluju u čuvanju zbirki imaju primjerenu i suvremenu izobrazbu u preventivnoj konzervaciji, prema njihovoj funkciji i odgovornosti.*

Mjere:

Da bi se osiguralo da muzejsko i vanjsko osoblje koje radi sa zbirkama, kao i tijela koja donose odluke, dobiju primjerenu izobrazbu/informacije o preventivnoj konzervaciji neophodno je:

- Definirati i razviti sadržaj osnovnog znanja o preventivnoj konzervaciji
- Proizvesti edukativne materijale na raznim jezicima za unutarnju izobrazbu
- Organizirati redovito osvježavanje znanja.

Da bi se unaprijedilo razumijevanje preventivne konzervacije, neophodno je:

- Uvesti preventivnu konzervaciju na odgovarajućim razinama u sve nastavne programe koji se odnose na kulturnu baštinu.

- Definirati, razviti i uvesti nastavni program za preventivnu konzervaciju u obrazovne ustanove za konzervaciju i restauraciju.

Da bi se unaprijedilo znanje u preventivnoj konzervaciji, neophodno je:

- Stvoriti mogućnosti za specijalizaciju u preventivnoj konzervaciji (kao što su postdiplomski studiji).
- Stimulirati istraživački rad u preventivnoj konzervaciji.
- Razviti programe za izobrazbu nastavnika u preventivnoj konzervaciji.

4. Pristup informacijama. *Svi oni koji sudjeluju u čuvanju zbirki znaju da postoji mogućnost pristupa međunarodnom fondu informacija o preventivnoj konzervaciji, u onim oblicima koji odgovaraju njihovim potrebama.*

Mjere:

- Korištenje međunarodno priznate terminologije.
- Prevođenje relevantnih i mjerodavnih radova o preventivnoj konzervaciji.
- Proizvodnja i objavljivanje opširne liste publikacija i drugih informacija dostupnih iz domaćih i internacionalnih izvora.
- Odrediti koje će organizacije preuzeti odgovornost za ažuriranje podataka kao i za međunarodne veze.
- Unapređivanje pristupa muzeja informacijskim tehnologijama (Internet, Web site) da bi se omogućila razmjena informacija o preventivnoj konzervaciji.
- Razvijanje centara za pružanje usluga mnogim ustanovama, počevši od upućivanja na postojeći međunarodni fond znanja.

▫ Poticanje razmjene informacija na polju preventivne konzervacije pomoću članstva u strukovnim savezima, sudjelovanja na konferencijama, stručnih razmjena i davanja podrške domaćim i međunarodnim sastancima.

▫ Raditi s postojećom stručnom strukturom da bi identificirali i ocijenili savjetnike za preventivnu konzervaciju.

5. Javna uloga. Javnost je upućena u postojanje preventivne konzervacije i ima svoju ulogu u njoj.

Mjere:

▫ Razviti programe koji će omogućavati primjenu principa zajedničkog čuvanja zbirke, aktivno uključujući javnost i stvarajući svijest o zajedničkoj odgovornosti za kulturnu baštinu.

▫ Usmjeriti komunikacijske strategije na specifične skupine (na primjer, dobne skupine, stručnjake za baštinu, odgovorne vlasti, političare, medije) da bi se potaknulo jačanje svijesti o potrebama za preventivnom konzervacijom kulturne baštine i koristi koje ona donosi.

▫ Poticati svakoga tko ima udjela u konzervaciji da sudjeluje u donošenju odluka, kako bi se razvila svijest o javnom vlasništvu.

▫ Naglašavati da je održivost temelj svakom djelovanju koje se odnosi na zbirke.

▫ Promovirati stav da je kulturna baština najsmislenija i najvrednija u svom cjelokupnom kontekstu.

TREĆI DIO: PREPORUKE NA EUROPSKOJ RAZINI. Ovo su specifične akcije čija se primjena preporučuje na europskoj razini da bi se postigao napredak kod svih naroda i koje bi trebale biti okosnicom neposredne suradnje. One će okupiti i privući svu snagu europskih resursa i podržati jedinstvenu evoluciju u svakoj državi. Akcije su praktične i izvedive, a inovativne su i značajne za cijelu Europu. One se nadovezuju na tradiciju preventivne konzervacije kao progresivna zajednička tema europske baštine.

Sudionici sastanka u Vantaai potiču na sljedeće akcije:

1. Pozvati Vijeće Europe da okupi grupu stručnjaka kako bi izradila Europsku povelju o održivoj preventivnoj konzervaciji, koja bi prethodila europskoj konvenciji.

2. Razviti strategiju preventivne konzervacije koju bi usvojio Ministarski savjet Europske unije i države članice Vijeća Europe.

3. Promovirati temeljni koncept zajedničke skrbi, aktivno angažirajući političare, stručnjake i javnost na razvijanju snažne svijesti o zajedničkoj odgovornosti za preventivnu konzervaciju.

4. Olakšati razvitak nastavnih programa i edukativnih materijala gradeći na postojećim izvorima.

5. Razviti smjernice za muzejske planove koji obuhvaćaju preventivnu konzervaciju, koristeći postojeće modele i iskustva.

6. Poticati ravnopravni pristup Internetu za sve muzeje širom Europe.

7. Stvoriti mrežu ustanova koje će preuzeti odgovornost za skupljanje i širenje informacija o preventivnoj konzervaciji, uzimajući u obzir već postojeća tijela poput ICOM-a, preko Radne grupe za preventivnu konzervaciju njegova Povjerenstva za konzervaciju i ICCROM-a.

8. Razmjenjivati iskustva stečena u inicijativama poticanja medijske i javne svijesti, uključujući i ocjene tih akcija.

Dokument je prihvaćen od sudionika sastanka u Vantaai (Finska) 21.-22. rujna 2000.:

Gabriela Krist, Austrija;

Gerda Breinesberger, Austrija;

Myriam Serck-Dewaide, Belgija

Aiane Fradcourt, Belgija

Joost M.A. Caen, Belgija

Želimir Laszlo, Hrvatska

Dagmar Sefčíková, Republika Češka

Petra Stefcová, Republika Češka

Joergen Nordquist, Danska

Soren Agerskov, Danska

Meeli Veskus, Estonija

Tannar Ruuben, Estonija

Ulle Reimets, Estonija

Heikki Häyhä, Finska

Majken Bremer-Laamenen, Finska

Anja Tuulikki Huovinen, Finska

Maisa Huuhka, Finska

Pasi Kaarto, Finska

Marko Kasto, Finska

Ulla Knuutinen, Finska

Valentina Lundstrom, Finska

Marja Liisa Pohjanvirta, Finska

Rikhard Hördal, Finska

Roland May, Francuska

Olivier Ribeton, Francuska

Jean-Pierre Mohen, Francuska

Emmanuel Caillé, Francuska

France Dijoud, Francuska

Typhaine Le Foll, Francuska

Matthias Knaut, Njemačka

Andreas Burmester, Njemačka

Stella Chryssoulaki, Grčka
Nicholas Belogyannis, Grčka
György Balazs, Mađarska
Zsuzsanna Vámos-Lovay, Mađarska
Elisabeth Kóczyán-Szentpeteri, Mađarska
Maighread McParland, Irska
Joan Reifsnnyder, Italija
Roberto Boddi, Italija
Sarmite Gaismina, Latvija
Janis Garjans, Latvija
Janina Lukseniene, Litva
Ina Marciulionytė, Litva
Irena Kolištrkoska Nasteva, Makedonija
Petar Namičv, Makedonija
Steph Scholten, Nizozemska
Rik Vos, Nizozemska
Kristin Sigurdardóttir, Norveška
Espen Hernes, Norveška
Margorzata Bociaga, Poljska
Andrzej Tomaszewski, Poljska
Adilia Alarcao, Portugal
Gabriela Carvalho, Portugal
Rui Ferreira da Silva, Portugal
Ana Isabel Seruya, Portugal
Maria Geba, Rumunjska
Erno Kovacs, Rumunjska
Dan Paul, Octavian
Raniero Baglioni, Španjolska
Paloma Munoz-Campos, Španjolska
Juan A. Herráez, Španjolska
Jose M. Losada, Španjolska
Edebo Margareta, Švedska
Monika Fjaestad, Švedska
Anna Southall, Velika Britanija
Laura Drysdale, Velika Britanija
Cristina Menagazzi, ICOM
May Cassar, ICOM-CC
Nicholas Stanley-Price, ICCROM
Catherine Antomarchi, ICCROM
Neal Putt, ICCROM

Prijevod s engleskog jezika Zdenka Ungar